Ч. 153 (11.494). Львів, пятниця 12. липня 1929. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Запальна атмосфера.

Львів, 11. липня 1929.

Маленька по суті історія з арештуванням мадярською владою у маленькому прикордонному містечку Гідаш-Неметі (отже на мадярській території) низького чеського залізничого урядовця, запідозрілого у шпіонажі, все ще не тратить на актуальности. Правда, протверезіння сіднє по обох сторонах, чеській і мадярській, і хоча пан Пеха (герой афери) сидить ще у вязниці й може далі сидітиме та хоча диплеоматична акція у цій справі ще не покінчена, всеж війни з приводу п. Пехи вже напевне не буде. Але суть цілої цієї справи лежить не в тому: чи п. Пеха, як чеський залізничник для співпраці з мадярськими залізничниками у прикордонному залізничому руховї, користувався у місці своєї служби на мадярській території правами екстериторіяльности й особистої недоторканости, чи підлягав мадярським краєвим законам нарівні з усіми чужинцями; чи мадярська влада правильно ділала, маючи поважне підозріння щодо протизаконної діяльности того чеха, чи доконала безправства, нарушаючи екстериторіяльність й не додержуючи прийнятих у таких випадках міжнародніх звичаїв; чи врешті сам отой п. Пеха займався шпіонажею на шкоду Мадярщині чи впав невинною жертвою злобної денунціяції або неоправданої сусідської підзорливости. Все це є речі цілком підрядного значіння і вони безумовно нікого, крім найбільш безпосередньо інтересованих, не цікавили й не цікавлять. Сутнім питанням, це та шалена нервозність, яку за маленька афера виявила по обох сторонах — мадярській і чеській, — та нервозність, завдяки якій малий і справді маловажний пограничний інцидент зразу набрав світового

розголосу, грозячи наслідками, які в ніякій пропорції не стоять до причини. Адже подумайте: чеська влада, не шукаючи жадних інших можливостей для виснення поведінки мадярської поліції і евент. отримання сатисфакції, негайно стримує залізничий рух на найважнішій комунікаційній артерії, що лучить обі держави; у відповідь мадярська влада грозить зупиненням цілої комунікації до Чехословаччини; у відповідь д-р Крамарж грозить силою, яка, мовляв, єдино може присмирити вічно неприборканих мадярів; у відповідь, по Мадярщині йдуть протичеські патріотичні демонстрації, а 40.000 мадярів у паніці кидає чеські літниська по тому боці Татр. І треба було, здається, аж тихої, але рішучої інтервенції третіх чинників, аби чесько-мадярські розмови про „випадок Пеха" скермувати на шлях диплеоматичних переговорів, ведених на кілька тонів нижче.

Безумовно, що уявлена в оцьому конфлікті обосторонна нервозність має свою глибшу підставу. Цією підставою є усе ще нестабілізовані відносини в середній Европі, яка всупереч усім намаганням і зусиллям „версальців", не може ввійти в річище версальського „мира" і раз-у-раз бризьками піни зрошує обривчаті береги, погрожуючи виливом. В десяті роковини версальського мира приступлено до „ліквідації війни" щойно на заході, стараючися таки зреалізувати мету Льокарна й Туарі, себто — стабілізувати відносини в західній Европі шляхом добровільного французько-німецького порозуміння. І там ще не прийшла та „остаточна ліквідація" воєнних залишків, бо довкола питання про евакуацію Надренії і про репараційний плян Юнга лунають ще і тут і там — по французькій і німецькій стороні — голоси повні пристрасти й ненависти. А всеж, на загал замирення французько-німецьке дозріло, дозріла стабілізація західної Европи, до того ступня, що одночасно з фактичним налагоджуванням щораз кращих сусідських взаємин, перестає уже французів дразнити таке по суті теоретичне, а для німців величезного морального значіння, питання, як справа відповідальности за вибух останньої війни.

Однак поза Францію-Англію-Німеччину стабілізація післявоєнних відносин далі не пішла. Вічна внутрішня боротьба у скарловатілій Австрії, сягаюча найглибшими корінями таки в ненормальні економічні відносини, викликані ненормальною конструкцією австрійської республики, — висуває щораз сміливіше на верх питання „аншлюсу" (злуки з Німеччиною). Поміж Угорщиною з одного боку, а Румунією і Чехословаччиною з другого, та поміж Болгарією з одного боку, а Румунією і Югославією з другого — відносини не тільки не злагіднішали, але нині, в 10 літ після перешматування карти Европи, вони гірші, ніж були колинебудь. Конкретні причини безперервних конфліктів — дрібні і маловажні: чи то справа угорських оптантів у Румунії, чи прикордонного болгарсько-югославянського руху, чи диверсійних випадів македонських комітаджів чи якихось промов і статтей мадярських або чеських націоналістів — це є лише ті „палиці", які названі сусіди завжди знаходять, аби „пса вдарити". Фактично стан напруження тріває і нема ніяких виглядів на його швидке злагіднення. Істнує запальна атмосфера, в яку досить одну іскорку, в роді афери залізничника Пехи на стації Гідаш-Неметі, кинути, аби зразу блискало полумям.

Ідея ревізіонізму починає щораз сміливішою й щораз голоснішою ставати у середній Европі. Амнестування кол. воєнного болгарського германофільського премієра Радославова й недавня промова мадярського премієра Бетлена з нагоди відкриття у Будапешті памятника поляглим, свідчать про отверте признавання обох цих держав до їх змагання у напрямку швидшого чи пізнішого переведення ревізії мирових договорів які їх — на їх думку — скривдили. Не диво, що кожний такий новий доказ степенує нервозність у державах, які знову конвульсійно тримаються принціпу ненарушности мирових договорів.

Останній мадярсько-чеський конфлікт виявив ще одну цікаву рису теперішніх міжнародніх відносин: як страшенно вони поплутані. Так напр. польська преса, яка преціпь на згук слова „ревізіонізм" тратить рівновагу духа, у мадяр-

сько-чеському конфлікті одностайно станула по стороні — Мадярщини, одного з головних нинішніх побірників ідеї ревізіонізму! Краківський „Час" не вагається навіть погрожувати Чехословаччині повною ізоляцією на випадок — чесько-мадярської війни!

Так виглядають ідилічні мирні відносини середній Европі. А щож казати про „моральне роззброєння" і „мирну" атмосферу в східній Европі? Панує всевладно нервозна, запальна атмосфера, серед якої святкування десятиліття „мира" подобає справді на глум.

ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

„Пролєтарське" наставлення.

Київська „Прол. Правда" (з 4. ц. м.) містить статтю „З життя українців за кордоном. — Злидні західньо-українського села". А в тій статті реферує наші статті „На селах" і „Злидні нашого села", реферує майже повністю, вичерпуюче, як і личить серіозній ґазеті.

Переповівши наші статті, „Прол. Правда" додає від себе:

„Чиж доводиться довго думати, щоб уявити собі ті злидні, які панують на селах Зах. України внаслідок такого безземелля та неймовірного визиску, такого визиску, що подібного йому, як пише „Діло", може й за панщини не було! Але, коли „Діло", *щоб здобути симпатію мас удаванням нібм УНДО турбується про них, подає бодай ці відомости, які виявляють справжню причину злиднів*, інший орґан УНДО, а саме орґан гетьманського крила цієї самої партії „Український Голос" безсоромно й ганебно обвинувачує в злиднях самих голодних селян. Ось послухайте, що пише ця ґазета через кілька днів після того, як

зявилася в ундівській же ґазеті зреферована тут стаття:

„Богато пишеться в нас на тему нужди й зубожіння села. Богато сиплеться всяких порад, як наладнати той гіркий стан, в якому опинилося наше селянство. Мало одначе звертається уваги на те, що всякій біді по найбільшій части ніхто не винен, тільки ми самі. Возьмім село. Прийдете в неділю і аж дивно вам. Парубки в елеґантнім вбранні... ковнірець, краватка й капелюх — тільки що зі склепу. А дівчата! Шовкові суконки, панчішки, хусточки, мешти і то лякеря... Всі гроші нашого селянина йдуть тепер на те, щоб одягнутися найкраще. А далі йдіть ви до коршми — як то наші пють"...

Навівши цей уступ зі статті „Укр. Голосу", ось так вибухає „Прол. Правда":

„Але досить цієї чорносотенної брехні, цих байок, які нам уже доводилося колись чути від наших попів та поміщиків про наших селян. Адже ундівський попик чи панок тільки переклав їх з російської на українську мову. Але цікаво, чому така велика ріжниця в ставленні тої самої справи між двома ґазетами одної партії, партії, *що в цілому ворожа українським селянам*. Справа в тому, що в УНДО є кілька орієнтацій. Тоді напр. *як група „Діла" орієнтується на Варшаву Пілсудського*, група „Укр. Голосу" має свою орієнтацію на німецьких монархістів, що підтримують чи утримують колишнього гетьмана Скоропадського. *Для торгівлі з Варшавою ундівцям треба мати товар — якісь маси, бо інакше з ними не будуть розмовляти і тому преса цього крила намагається спантеличити селян, удаючи нібито УНДО турбується їхньою долею.* Для субсидій від німецьких монархістів ніяких мас не треба. І тому ундівсько-гетьманський „Укр. Голос" не ховаючись, як то робить „Діло", виявляє всю свою ненависть та призирство до мас і нахабно намагається прикрити навіть ті причини злиднів, про які знає кожний. Для цього, як бачимо, ундівська гетьманська ґазетка одягає в шовки та взуває в лякери тих, хто не має чого (має бути: що!) їсти.

Проте всі ундівські течії — це „два чоботи — пара".

От бачите, до чого то можна добалакатися з „пролетарським" наставленням, до яких „глибоких висновків" можна дійти, коли мається відповідну дозу незнання, демагогії і... безличности. Наша преса говорить про образи, а пролетарські журналісти про гарбузи. Замітки „Прол. Правди" є наявним доказом якогось умового заплішення. Можна мати всякі світогляди, але до серйозних справ треба серйозно ставитись і не зепетати дітвацьких слів про „орієнтації" та полювання на неполювання на маси. Перш усього годиться зазначити, що „Діла" селянські маси не читають а навпаки „Український Голос". Колиб ішло про симпатії мас і „товар для торгівлі з Варшавою", то „Діло" й „Український Голос" мусілиб поміняться ролями, якщо такий розподіл роль істнував би.

Коли мериторично будемо підходити до справи, то не лише згідне з дійсністю є те, що пише про село і його злидні „Діло", але — на жаль — і те, що — не вважаючи на занадто акутний підхід — пише про нього „Український Голос". Коли можна зробити „Українському Голосові" якийсь закид, то хіба той, що перемиський орґан стверджує факти, не подаючи їх причин. Але ті причини можна було найти в наших статтях і замітках про жидів й українську кооперацію та про наші вишивки („Журяться нашими вишивками"). Наше село живе у важких злиднях. Село недоїдає.

а часто просто голодує. Не зважаючи на це, сільські парубки й дівчата занадто чепуряться. Всі грошеві засоби, всякі заробітні гроші видається на одяги, на мануфактуру й особливо на ґалянтерію. Шовкові панчішки й лякери не є сьогодні рідкістю на селі. Є це всесильна мода, навинена селу, мода, що не лише викочує з нього всякий гріш, але часто доводить до обдовження села. Це не є „попівські" чи „панські" переклади з російської мови (якої не знають ні наші „попики", ні „панки"), але це є гола дійсність. І одно і друге, і сільські злидні, і надмірне чепурництво є тими лихами, що придавлюють і нищать наше село. Ці лиха розвиваються рівнобіжно і рівнобіжно треба з ними боротися.

І тому всякі демагогічні викрутаси й вихиляси та „глибокі" орієнтаційні міркування тут ні при чому. І тому „Прол. Правді" теж пора вже честь знати.

Перманентно актуальна проблєма.

Редактор „Прол. Правди" С. Щупак містить в редагованому ним органі цікаву статтю на тему вічно актуальної проблєми під написом: „Кілька слів у національній справі".

Притокою до цієї статті є міркування, що виринають в деяких колах партійців, а які уміствовлюються в тому, що під теперішню пору небезпеку для комунізму творить не *недостатнє, а збільшене темпо українізації.*

„Знаменно, що ті самі, хто лякав купелом „вадукраїнізації", аргументують небезпекою українського націоналізму, забуваючи, що один з найважливіших засобів боротьби з українським націоналізмом — це є повне здійснення партійних постанов у справі українізації. Смішно було б заперечувати небезпеку українського націоналізму. Навпаки, треба визнати небезпеку *активізації* українського націоналізму в теперішніх обставинах, коли загострюється клясова боротьба. Але помиляється глибоко той, хто бачить тільки соціяльний ґрунт для зростання українського націоналізму й не бачить такого самого ґрунту для зростання російського шовінізму. Коли сільське куркульство, борючись з пролетаріятом та трудящим селянством, культивує й поширює український націоналізм, то міське непманство, старі урядовці, консервативна російська спецівська інтелігенція виступають як *лютий ворог* українізації та як чинник мобілізації російських великодержавних шовіністичних настроїв. Ми повинні рішуче боронитися як з тими, хто висуває теорію про *особливу* небезпеку українського націоналізму та *зменшує* небезпеку російського шовінізму, так і з тими, хто *недоцінює* небезпеки українського націоналізму".

В партійних (комуністичних) рядах є багато русотяпів, що не розуміють якслід національної політики. Вони виявляють невдоволення з приводу висування українських партійних кадрів. З другого боку серед партійців замітні останки просвітянства й хуторянства. Всі ці суперечности треба усунути й *„українізувати треба далі. І активно, і з великим темпом"*. Особливо треба українізувати міські осередки. Українізація київського пролетаріяту є недостатня. Немає в Києві ентузіязму донбаських пролетарів. В той час, коли навіть найбільш зрусифіковані осередки, як Одеса й Дніпропетровське (Катеринослав), створюють у себе величезний українізаційний рух, Київ лишається позаду.

Серед партійців (русотяпів) є такі, які думають, що пятилітній плян і Дніпрельстан *деактилізують* національне питання, або звужують форми його проведення. З цих думок проглядає *прихований великодержавний централізм* та намагання лівою фразеольоґією приховати свою *неґацію* національного питання. А українізація все ще актуальна особливо серед пролетаріяту, який ще не опанував української культури. Тільки збільшенням і поширенням українізації можна успішно поборювати український націоналізм.

Не знаємо, як там піде справа з українським націоналізмом, але українізувати справді треба, і то в якнайширшому розмірі, щоби цілий світ не був свідком такого дивоглядy, що істнує УСРР, але з фактичним російським змістом.

Індуси проти Мекдональда.

Перші вислови Мекдональда в справі Індії не знайшли серед індусів прихильного відгомону. Президент індуського комітету Мотіляль Неру в інтервю сказав: „промова президента міністрів до несправедливости додала ще образу". Вже той факт, що в престольній промові нічого не згадано про Індію зробив тут лихе враження. А похвали Мекдональда для комісії Сімона, яка виробила плян конституції для Індії, ще більше озлобили індуських націоналістів.

Ще про анатему.

Автор нижче наведених уваг — це визначний український громадський діяч на Поліссі, який також брав і бере найактивнішу участь в українському церковно-православному русі. М. і. він був членом митрополичої ради, з якої виступив на знак протесту проти самовільного змінювання митрополитом Діонизієм протоколів ради. Зрештою поважна роля п. Артемюка в українському православному житті під Польщею видна й із його нижченаведених уваг. Тому вони заслуговують на особливе зацікавлення. — Ред.

I.

Таємнича метаморфоза гродненського й пинського владик Олексія й Олександра.

Правда про „анатему" над д-ром Ар. Річинським вияснилась і виясняється ще більше з кожним днем на сторінках преси. Навіть ті, хто не визнає українського церковного руху, після обєктивної оцінки цього ганебного для Св. Синоду вчинку, кажуть, що „анатема" виглядає як „виразна монашеська помста" з боку митр. Діонизія.

Длятого, щоби ще раз підкреслити, як безкритично оперували князі церкви матеріялом для „анатеми", можна привести такий приклад. В докладі про „зловредную деятельность" д-ра Річинського ставиться йому за велику провину, що він скликав український церковний зїзд у Володимирі і також у Берестї 15. січня 1928 р. Отож берестейський церковний зїзд скликав не д-р Річинський (хоч скликання церковного зїзду не може бути провиною, за яку карається анатемою, якщо це тільки не єретичний зїзд), а організаційний місцевий комітет; він брав у влади дозвіл на зїзд, викликав делеґатів з місць і взяв на себе відповідальність за зїзд. Організаційний комітет робив спробу навязати зносини перед скликанням зїзду з архієпископом Олександром в Пинську, але з цього нічого не вийшло, хоч пізніше архієпископ Олександер прийняв делеґацію від українських православних громадян Полісся, яка предложила владиці протокол берестейського церковного зїзду і висловила побажання української православної людности щодо оживлення церковного життя на Поліссі. Владика приняв до відома протокол церковного зїзду і побажання делеґації, мав після того ще одну конференцію в м. Берестї з

МИКОЛА ПАНЬЧУК. 4)

З Косова до Підлютого.

(Продовження.)

На другий день по 6. годині вирушаємо на Синяк. По дорозі стрічаємо знайомого пастуха з колиби. Немитий, обідраний і сильно закатарений, є він різким контрастом до чарівної гірської природи.

Синяк збудований з великих камінних плит, хаотично напокопичених. Стежки на сам верх нема і ви мусите скакати по каменях, які хитаються під вами й звенять або „грехотить"", як пишеться в одному „Провіднику". Щоб не впасти й не поломати костей, ступаю поволі й обережно. Осип Іванович держиться золотої середини, а Степан Степанович скаче певно й швидко, наче по сходах „Народнього Дому" у Львові. Дійшовши до найвищого місця на Синяку, ми побачили такий краєвид: на схід стіжкуватий Хомяк і подібний до даху величезної готицької святині Явірник, на північ поза панорамою гір — низину, а на захід Малий Ґорґан, дикий і камянистий, як Синяк. Дальші верхи, між ними й Говерля, сховані в мряках. Верх Синяка порослий подекуди косодеревиною. Між косодеревиною є чимало затишних прогалин, порослих мягким мохом. На одній з таких прогалин простягаю змучене тіло. Те саме робить й Осип Іванович, але Степан Степанович волить присісти на твердім камінню. Ще не викурив я своєї люльки, як Степан Степанович почав гукати, що пора в дорогу. За кілька хвилин ми знов скачемо по скалах у низ. Опустившися на полонину під Малим Ґорґаном, вступаємо до колиби, в якій ґаздували дві молоді й симпатичні гуцулки. Вони винесли нам з окремої комірки прекрасної гуслянки, яка наперекір моєму упередженню смакувала чудово.

Була 12-а година, коли ми пустилися в дальшу дорогу. Ми йшли лісом яких двісті метрів і дійшли до місця, де наша дорога розгалужувалася. Мої товариші вибрали плай на ліво, що досить стрімко спадав у низ. Прочуваючи лихо, я протестував й остерігав, але це нічого не помогло. Якийсь час ішли ми вибраним плаєм. Згодом плаю не стало і ми мусіли промощувати собі шлях по яругах і вертепах, поміж гиляками й хащами. Нарешті в поті чола дійшли ми до якогось потока. Відтепер держалися напрямку води, рахуючи на те, що потік повинен завести нас до якоїсь річки й дороги. Та чим дальше посувалися ми вперед, тим більше починали вірити, що ми заблудили. Вже приготовляв я Осипа Івановича на те, що ось-ось зайдемо до медвежої „гаври", коли раптом Степан Степанович, що йшов попереду, почав гукати: дорога, дорога! З початку не хотілося вірити. Тим більша була радість, коли, підійшовши ближче, побачили ми правдиву річку, а здовж неї військову дорогу, вимощену ялицями. Тепер ми вважали себе „врятованими", а Осип Іванович не нарікав, коли при переправі через потік спотикнувся й упав та трохи не поломав ніг. Ми вийшли на невелику полину, освічену сонцем, де в зеленій траві манило море червоних суниць. Тут відпочивали ми цілу годину й покріплялися знаменитим чаєм.

По двогодинному дальшому марші прибули ми до якоїсь опущеної колиби. На великій поляні побачили непоганого коня, але людського створіння ніде не могли вглядіти. Звідсіль вибрали ми знову таку стежку, що незабаром згубилася в лісі і ми знов ішли за напрямком ріки. Добігала 17. година і я починав уже непокоїтися нашою долею, коли раптом крізь лісну прогалину побачили ми оборіг, а коло нього людей. Ми віділтхнули свобідніше. Була це Комарівка. Звідсіль уже доброю возовою дорогою зайшли ми за дві години до села Зелениці, над рікою тої самої назви.

Зараз за Зеленицею тягнеться село Зелена. Там задумували ми заночувати у нашого знайомого Ярослава Івановича. Але від цього заміру відвела нас пізна пора й сумніви О. Івановича щодо його заболочених черевиків.

Ще в Комарівці прилучилася до нас молода ґаздиня, що вертала до Зелениці. Вона запропонувала нам два нічліги: „панський" у хаті свого брата й простий у себе на сіні. Мене кортіло до „панської" хати, але мої товариші вибрали той другий нічліг, на сіні.

Вже смеркало, як ми станули на подвірю нашої кватири. В душній хаті застали, крім нашої ґаздині, старого діда й бабу та маленьку дитину, що гола лежала на ліжку й перебирала ніжками. Поки ґаздиня варила чай, Осип Іванович повторив перед здивованим дідусем свій вчорашній виклад про те, чому то нам хочеться лазити по горах. Опісля добув свою полеву пляшку й почастував кожного чаркою нашого mixtum compositum. Дід і баба були напитком захоплені й благословили Осипа Івановича на довгий вік і добре здоровля.

Міжтим ґаздиня зготовила чай. Ми повитягали останки харчів і стали вечеряти. Дідусь замовк і поник сивою головою. Питаю О. Івановича, чи не пошкодило йому mixtum compositum, але О. Іванович запевняє мене, що дід попав у солодку задуму.

Після вечері запровадила нас ґаздиня на стрих невеличкої комірчини. Приготовивши собі місце до спання, зліз я на діл покурити й приглянутися зорям. Ще не викурив я й половини люльки, як зі стриху почали долітати до мене нарікання О. Івановича на те, що в сіні загубив годинник. Нічого не помагали запевнювання, що згуба рано знайдеться. Осип Іванович заспокоївся аж тоді, коли я припровадив ґаздиню зі свічкою і коли годинник знайшовся.

Решту ночі переспали спокійно й без пригод. Рано 11. серпня основно миємося й доводимо до ладу одіж та обуву. Опісля без сумнівів удаємося до Ярослава Івановича в Зеленій.

В Зеленій відпочивали наші ноги й слина а зате здорово працювали зуби. Гостинні господарі приймали нас по українському звичаю, хата богата, а ми їли з правдивою насолодою, бо від кількох днів не мали правильного харчування.

В товаристві наших знайомих поїхали ми того дня гірським поїздом до Рафайлової. Прогулька була дуже приємна. Наше товариство приїхало на відкритій льорі й могло свобідно поглядатися стрімким скалам, що знімаються над залізничий шлях, слухати шуму Бистриці й налюбуватися яром та потоком Студеного. Зара, де поїзд задержується, щобв набрати води. В Рафайловій приймали нас обильним підвечірком Петро Іванович з дружиною. Вечером вернули ми тим самим поїздом до Зеленої.

(Конець буде.)

міськими протоєреями і представниками українського православного громадянства, видав навіть після того відповідний обіжник до підчиненого духовенства (хоч ніхто з пан-отців не виконав цього обіжника) про українізацію церковного життя і приобіцяв зі свого боку дуже багато для оживлення церковно-українського життя. Це все однак не перешкодило пізніше владиці підписати „анатему" разом із гродненським владикою Олексієм, який вважає себе українцем не тільки по походженню (родом з Підляша), але завжди старався мати опіку над українськими делегатами у Варшаві в Митрополії, був учасником 1-липневої наради в 1927 р., виголошував по українськи проповіди в Холмі, в Яблочній, при великих здвигах православних богомольців-українців і взагалі виявляв свою прихильність до українського церковного руху. Чим кермувались владики Олексій і Олександер, підписуючи „анатему" — невідомо. Чи вони дійсно переконані у тому, що д-р Річинський заслуговує на „анатему", чи може просто — солідаризуючись з митрополитом Діонизієм, зробили це „страха ради юдейська"...

Для православного українського громадянства підписи під анатемою владик гродненського й пинського після їх ангажування в українському церковному русі є незрозумілі.

II.

Спроба порозуміння чи провокаційне „увещаніє"?

В томуж докладі говориться, що митрополит Діонизій, на підставі ухвали синоду „предполал увещаніе членам Украінскаво Ісполнітельнаво Комітета, в ліце 2-х єво преставітєлєй". Як провокаційно виглядало це „увещаніє", видно зі слідуючого.

В листопаді 1927 р. митрополит Діонизій передав через б. сенатора М. Черкавського, що хотів би навязати взаємини для співпраці з Церковним Комітетом і що хотів би в цій справі поговорити з делегацією від комітету. Про „увещаніе" не було й натяку. Церковний комітет для цих переговорів і встановлення звязку делегував теперішнього посла Ів. Власовського і мене. Делегати прибули в визначений для авдієнції день, 15. грудня 1927. Добилися з трудом на вечір авдієнції. Приходимо на призначену 6. годину. Митрополит приняв нас у великій салі, прикрашеній портретами духовних осіб і митрополичими регаліями. Привитались, сідаємо й чекаємо, бо нас же викликали і хочуть з нами говорити. Однак митрополит мовчить, мовчимо й ми. Врешті митрополит розпочав таки розмову питанням: „Что же ето ви приехалі совращать меня в ету новую украінскую веру?" У відповідь ми зауважили, що по перше не ми самі приїхали, а нас викликано, по друге, що ми не збираємось нікого „совращать" в „новую украінскую веру", бо такої віри на світі нема, а є стара православна християнська віра, яку визнавав, визнає і визнаватиме велика частина українського народу. Далі члени-делегати коротко оповіли митрополитові історію православної української церкви від часу її заснування на Україні до часу скликання луцького церковного зїзду в 1927 р. (бо щож треба було робити після подібного питання?), який відбувся, на превеликий жаль, без благословення й участи церковної влади і який однак в особі своїх делегатів виявив волю православних українців у Польщі щодо оживлення церковно-релігійного життя. Обраний на цьому зїзді комітет вже 7 місяців силкується навязати взаємини з митрополією для співпраці, однак чомусь до цього часу не вдалося встановити, не з вини комітету, цього звязку. І в сьогодняшній авдієнції делегати вбачають той перший крок з боку митрополії для встановлення звязку для співпраці між митрополією і комітетом. На цих словах митрополит перервав делегатів, сказавши: „Ви вспомінаете 7 месяцев, ах, еті 7 месяцев, на ніх нужно поставіть крест! Ви завелі в церкве советскую власть (натяк на соборність), осквернілі каноніческій строй церкви, разрушаете своїм вмешательством православную веру, крест ставлю я, і ви должни єво поставіть, в протівном случае будет для вас плохо (натяк на анатему?). Я не відел со сторони к-та желанія войті со мной в переговори". Делеґат Власовський докладно пригадав митрополитові всі спроби к-ту для встановлення звязку з митрополією і небажання митрополії мати діло з церковним комітетом.

В дальшій розмові митрополит на всі лади критикував комітет, його членів і зокрема д-ра Річинського, якого вважав головним „зачинщиком релігіозно-національной вражди".

Члени-делеґати річево збивали безпідставні обвинувачення проти церковного комітету і його членів і бачучи, що діло зовсім не йде до співпраці з митрополитом, запитали його, що конкретно хоче сказати на сьогоднішній авдієнції, на що одержали таку відповідь: Комітет повинен припинити свою діяльність і розвязатися, в противному разі буде зле, — члени комітету можуть бути відлучені від церкви.

Після такої відповіди делеґатам не оставалося нічого іншого, як встати й припинити авдієнцію, що й зроблено. Відходячи, делеґати заявили, що вони їхали не для того, щоб слухати „увещанія", що комітет не розвяжеться, а буде й надалі працювати і переводити в життя ухвали луцького зїзду, що комітет буде стреміти до скликання нового церковного зїзду, ще більшого, ніж луцький, який тільки один зможе зняти з членів комітету покладені на них обовязки.

Що торкається загрози про відлучення від церкви, то цього члени церковного комітету не боїться, бо не почувають за собою провини, за які можна булоб їх анатематствувати.

У своїй праці кермуються догмами православної віри, канонічними ухвалами луцького церковного зїзду і власним християнським сумлінням. На цьому делегати перервали свої розмови. Митрополит на прощання ще раз порадив розвязати комітет, а то буде зле і погрозив навіть пальцем.

Після тої провокаційної авдієнції з „увещанієм" митрополит міняв свій курс відносно членів церковного комітету кілька разів. Члени комітету у своїй праці серед дуже несприяючих умов не кинули й не кинуть покладеної на них святої праці. Жертвою погроз митрополита Діонизія є д-р Річинський, одначе він після проголошення над ним „анатеми" своїх християнських поглядів не змінив, а продовжує працю на користь рідній церкві з неослабленою енергією.

Історія церкви по заслузі оцінить працю на користь церкві православній тих, що проголошували „анатему" і того, хто став жертвою безпідставної „анатеми".

П. Артемюк.

Програма і практика.

Тернопіль, 9. липня 1929.

На марґінесі міських виборів в Тернополі. — Вшехпольсько-радикально-кагальна спілка. — Політичний скандал.

В днях 16, 23, 25 і 27 червня ц. р. відбулися в Тернополі вибори до міської ради на місце вибраної в липні 1927 р., яку воєвідський уряд розвязав ще перед її уконститууванням. Як відомо, вибори є ще куріяльні. Українське населення в Тернополі абсолютно найчисленніше по Львові, а релятивно зі всіх більших міст в цілому краю, — що творить около одну четвертину загалу населення в місті, не є само в спромозі вибрати своїх представників ані в IV. колі, ані в III., бо II. коло є жидівське, а I. польське (урядниче). Отже самі обставини примушували українців до виборчого компромісу.

Наша міська організація (УНДО) скликала ще в лютім ц. р. на першу вістку про можливість нових міських виборів численні збори місцевих громадян. Тоді після реферату посла д-ра Ст. Барана, що своїми промовами в соймі, в комісії бюджетовій і в окремій інтерпеляції порушив справу розвязання міської ради в Тернополі і одержав від мін. Складковського письменну відповідь про розписання нових виборів, — вибрано ширший виборчий комітет під проводом д-ра Постригача, що назвався „Український Міщанський Виборчий Комітет".

Вибори розписано доперва з кінцем травня ц. р. і щойно тоді заметушилися місцеві провідники соціялістів-радикалів і утворили окремий комітет під назвою „Український Безпартійний Виборчий Комітет". На чолі комітету стали д-р Брикович Степан, бувший чоловий кандидат радикальної сенатської листи ч. 22 і д-р Чумак — Єлисей, оба дійсні провідники тутешніх радика-

---

ІЛЬКО КАЛІЧАК. 2)

Дрогобицький бунт.

(Продовження.)

Як вже сказано було, початку перевороту не можна приписувати кільком одиницям, але треба його шукати передовсім у великому невдоволенню дрогобицької залоги з деяких старшин того ґарнізону. До цього найбільше хіба причинилося неголдування й постійні терти між міліцією і „Бойовою Управою", котра силоміць хотіла установити над нею команданта чет. М., що всім міліціонерам був дуже несимпатичний. Він сам не був дрогобичанином, був за жорстокий у поведінці й не знав психіки дрогобицького міщанина.

Це неправда, що міліціянтів було в місті аж за богато й вони ні трохи не були здисципліновані. Але між ними дуже легко можна було зробити порядок, тільки не тим робом, яким задумував це зробити тодішній командант от. Грабовенський,*) його прибічник сот. Б. і чет. М. Хоч число міліціонерів було за велике і неодин член міліції може й мав нечисті руки, то все таки та сама міліція зробила й неодну добру прислугу. Вона знала кожний куток у місті, могла вчас все висліди ти, бо її стан творили самі дрогобичани. Передовсім між 1. і 16. листопада 1918 р. показала вона свою справність і відданість справі, в часах, коли кілька разів наші сусіди задумували напасти на нас з Дрогобича й Борислава. Міліція все вчас вислідила, повідомляла команду завчасу — і заговірщиків замикано під ключ. Тому вона й уважала себе до певної міри якоюсь елітою і нерадо підлягала приказам людей, котрі в Дрогобичі в днях перевороту не були. Неголдування між міліцією і між деякими старшинами з „Бойової Управи" зродилося також тому, бо міліціянти від тягалися від фронту і надто ревно слідили й перешкоджали деяким людям у їхніх неправих ділах.

*) Згинув за В. Україну!

Про все те, що діялося за кулісами, знав найкраще хор. Матківський, бо він був командантом повітової жандармерії; він не міг усього того простo знести. Тому виступав зі своєю критикою і пятнував різко всякі неправильні вчинки ріжних людей. Не дивниця, що люди на вищих позиціях його не любили, одначе стрільці мали до нього тим більше довіря і між ними був він популярний. Команда хотіла позбутися його ще й тому, бо місце команданта жандармерії хотіла обсадити старшиною вищим степенем. Одначе хор. Матківський зі свойого місця не думав уступити, бо вважав своїм обовязком працювати там, де його поставлено зразу. Це був очевидно його промах.

І ще одно. Очевидець, розбираючи тодішні дрогобицькі події, не поставив питання, чому в Дрогобичі за шість місяців змінилося аж стільки командантів?... Було їх шість, а може й більше.

Причин їх скорого переношення не подаю, одначе скажу, що їх переносили наші міністерства й Начальна Команда, бо до того мали в руках за богато даних... Тому не треба дуже дивуватися, що усуненому командантові було жаль відходити з Дрогобича. Він собі радив так, що просив своїх знайомих, а вони вже старалися у відповідних чинників, щоб перенесений дістав посаду в Бориславі, а як ні, то таки в Дрогобичі, але вже на іншому місці...

Крім менших і більших командантів, було в Дрогобичі й богато інших старшин з вищим степенем, коли тимчасом на фронті неодин хорунжий вів сотню, а підстаршини були командантами чет.

Невдоволення між стрільцями й міліціонерами було головно з от. Грабовенського, його прибічника сот. Б., й чет. М. До того прилучувалося ще гостре напруження між „Бойовою Управою" і повітовою жандармерією, якої командантом був хор. Матківський. Його от. Грабовенський хотів конче усунути, бо на це місце мав прийти інший.

Безпосередньою причиною до того нібито „більшовицького перевороту" з неділі на понеділок у страстний тиждень 1919 р. мав бути інцидент, який стався в першій запасній сотні дрогобицького ґарнізону. Він мав місце безпосередньо перед самими заворушеннями, а як ні, то таки в неділю перед полуднем. Було так: Надто розгорячкований і мало тактовний старшина здається, пор. Л., вдарив стрільця в лице за те, що той з причини болю зубів відказався робити службу. Наслідок того був такий, що ціла сотня збунтувалася й виповіла поручникові послух. Старшина мусів тоді з сотні чим скорше втікати і про все розказав відтак свому другові чет. М., оповідаючи, що його люди стали „більшовиками". Цей випадок розніс- ся лискавкою й між іншими сотнями залоги, і викликав бурю невдоволення й обурення, передовсім між міліціонерами. Це була саме вода на їх млин. Кількох непосидючих і зовсім нездисциплінованих міліціонерів стало підюджувати своїх товаришів і стрільців із запасної сотні проти старшин і невигідних їм командантів. Дисципліна зовсім упала й початок револьти був готовий.

Бунт почався вже в неділю пополудні, бо в год. 2. телефоновано до „Бойової Управи", що 1-а запасна сотня обсадила суд і бриґідки та нікого туди не пускає. Про ширшу, поважнішу акцію тоді абсолютно ніхто не думав! Мала це бути лиш певного роду манифестація, якою міліціонери хотіли добитися того, щоб команда з ними більше рахувалася, бо й вони нібито щось можуть зробити. Міліціонерам розходилося головно про те, щоби зловити в свої руки от. Грабовенського, сотн. Б. й чет. М. Всіх трьох міліціонери думали „усунути" з команди й можливо навіть убити. Але на тому цілий пуч мав і скінчитися.

(Продовження буде.)

лів. Мимо формальної фірми безпартійности, був це на ділі радикальний виборчий комітет і так його тут всі без вcase винятку трактували. Свою „безпартійність“ проголосив він з тактичних оглядів, щоби ловити політично малосвідомих або менше характерних виборців.

З нагоди виборчої акції розбилися на два виборчі табори поляки і жиди. Перші згрупувалися коло бувшого вшехпольського посла на краєвий сойм п. Шміда, довголітнього голови повітової народової організації і д-ра Ленкевича, директора гімназії і недавнього комісаря міста, що нашим міщанам-хліборобам відібрав, як комісар міста, громадське пасовисько „На болоті“ і добре дався їм в знаки. Є це особа в місті загально несимпатична, чоловік безоглядний, що по війні доробився величезного майна і хоче за всяку ціну бути бурмістром міста, тим більше, що Тернопіль має невдовзі стати містом статутовим. До них пристали майже всі польські „народові“ організації і товариства та величезна більшість польського урядництва. Властиві польські міщани, головно ремісники, утворили окремий комітет з кількома інтелігентами проти-вшехпольського покрою.

Розбилися також і жиди. Сіоністи і часть ремісників та дрібних купців утворили один комітет, старорежімні кагальники і магістрацькі жиди з жидівською буржуазією — другий. Обі групи, так в польському, як і в жидівському таборі взаємно себе поборювали.

Національний український інтерес наказував українцям злучитися разом. Так воно вкінці і сталося і 5 червня ц. р. утворено один спільний комітет з попередніх обох під назвою Український Виборчий Комітет під проводом безпартійного о. Вол. Громницького. Вибрано президію з пяти осіб, до якої війшло двох ундистів (д-р Остап Постригач і п. Андрій Фалендиш) і двох радикалів (д-р Брикович і п. Михайло Яримович) та о. Громницький як голова.

Скликано спільне віче на неділю 9. червня ц. р. Про справу міського самоврядування і про міські вибори реферував посол д-р Степан Баран, виказуючи потребу однопільного українського виборчого фронту. На цьому самому становищі стануля в дискусії і всі промовці, між ними і інтелігенти радикали пос. д-р Ладика, д-р Брикович, д-р Лисий і д-р Олійник. Здавалося, що до розламу вже не прийде.

Та сталося інакше. На сходинах членів спільного комітету 13. червня ц. р. радикали д-р Брикович і д-р Чумак видвигнули з розмислу такі особисті жадання в справі кандидатур, що їх друга сторона відразу не могла тоді приняти. Зробили вони це нарочно, щоби позбутися членівУНДО і заключити виборчий пакт з вшехпольсько-магістратсько-кагальним комітетом, що утворив так зв. „Бльок Господарчий“ і всі мандати забрати для себе і своїх симпатиків. Особисті справи можна було вирішити ще другого дня і так було би сталося, бо члени УНДО в імя вищого національного інтересу були готові на уступки. Однак радикали до цього з розмислу не допустили і розбивши навмисне єдність фронту, побігли негайно до вшехполяків і з п. Шмідом, а опісля з д-ром Ленкевичем та з магістратськими жидами інтелігентами, жидівською купецько-пропінаційною буржуазією та старорежімними кагальниками — підписали виборчий договір. Зробили це д-р Брикович і д-р Чумак, — при чому інші радикали інтелігенти — як д-р Лисий, д-р Олійник і д-р Онуферко — цілком не противилися цій дикій і неприродній спілці, що глумиться в очі з їхньої партійної програми.

Український Міщанський Виборчий Комітет, полишений „безпартійними“ радикалами, щойно вечером 14. червня ц. р. заключив виборчий договір з сіоністами і жидівськими ремісниками та дрібними купцями і польськими міщанами ремісниками та утворив т. зв. „Бльок ратування господарки міста“ і виступив зі спільною листою в IV. і III. виб. колах.

Отже були два виборчі бльоки. За Господарським Бльоком під кермою вшехпольської інтелігенції, жидівської буржуазії і кагальників розвинули шалену агітацію всі польські „народові“ організації й товариства, багаті жиди купці і пропінатори, сам магістрат з поліцією, ну, і — наші „соціялісти“-радикали зі своїми симпатиками. За спільною вшехпольсько-клерикальною, соціялістично-радикальною і магістратсько-кагальною листою кандидатів Господарського Бльоку видали відозву всі польські „народові“ організації і товариства в Тернополі пр. „Повятова Організація Народова“, „Народова Організація Кобєт“, „Сокул“, „Звйонзек Стшельцув“ і „Звйонзек подофіцеруф резерви“, „Товажиство Школи Людовей“ і т. д., закликаючи польське громадянство голосувати тільки на цю листу.

Вийшла гротеска. Мундуровані поліцаї, польські ксьондзи, чистокровні вшехпольські діячі, жидівські пропінатори та пейсаті кагальники і провідники місцевих українських „соціялістів-радикалів“, що самі попали у листу кандидатів, публично за собою агітували. По їх стороні станув магістратський апарат, що остаточно перехилив „побіду“ у їхню сторону. Ще одна ґротеска. Тутешні радикали, що від ряду літ частенько в „Гром. Голосі“ обкидували грязюкою місцевого пароха о. Вол. Громницького, раптом хопилися твердо його реверенди і не вважаючи на його спротиви, зробили його своїм чоловим кандидатом в IV. колі. Рахунок був такий, щоби через о. Вол. Громницького зискати голоси тих виборців, на яких через церкву має вплив о. Громницький.

Вислід виборів: В IV. колі українці одержали 4 мандати (о. Громницький, д-р Чумак, муляр п. Воловець і швець п. Козуб), в колі III. 6 мандатів (д-р Степан Брикович, проф. Ілярій Брикович, їхній тіточний брат міщанин-хлібороб п. Михайло Яримович, суддя п. Віктор Цебровський, маляр п. Іван Майка і будівничий п. Павло Постригач) на всіх 48 радних. Вийшли з малими змінами кандидати вшехпольсько-радикально-кагальні. З українських радних до соц. радикалів не належить о. Вол. Громницький, формально також проф. Брикович і суддя Цебровський, хоч фактично оба на тернопільському терені йдуть з ними в практиці разом. Решта або партійні загорільці, або їхні беззастережні симпатики. На всіх однак був явний виборчий стемпель радикальний і з вимкою о. Вол. Громницького для зовнішнього — чужого світа уходять вони за радикалів. Самозрозуміло, що політичну відповідальність за них на зовні поносять місцеві „безпартійні“ соц. радикальні провідники і так всі в Тернополі — поляки і жиди ще більше — це зовсім слушно розуміють.

Кандидати Українського Міщ. Виб. Комітету на листі „Бльоку ратування господарки міста“ з вимкою о. В. Громницького, що був на обох листах, перепали в IV. колі незначною скількістю голосів (пос. д-р Баран 39 голосами на всіх 5610 відданих голосів). Кандидатами були о. В. Громницький, д-р Баран і д-р Постригач — решта наші впливові міщани-промисловці, ремісники і хлібороби), в III. колі трохи більшою скількістю, бо там голосовано на велику скалю на виборчі повновласти з фальшованими підписами.

При виборах ділялися величезні надужиття. В урнах знайдено більше карток, як було голосуючих. При виборчій комісії IV. кола в ґімназії д-ра Ленкевича перед обчисленням карток, коли вони лежали на столі, „припадково“ погасло електричне світло і комісія післала по лямпу до помешкання віддаленого кількасот метрів, та сиділа довгий час у пітьмі в товаристві — своїх. В головній виборчій комісії IV. кола скрутінія тревала чотири добі, а неконтрольовані виборчі картки і акти лежали цілий час неопечатані, при чому доступ до них був все можливий для посторонніх осіб. Виборчий протокол IV. кола списано в кілька днів пізніше без присутности всіх членів комісії і його досі з 5 членів не підписало двох (п. Фалендиш і сіоніст п. Кофлер). Не менші надужиття були і в III. колі, де передовсім масово фальшовано підписи на виборчих повновластях. Були також надужиття в II. і I. колах. Все те наведено у виборчому протесті та подано факти і докази. Загально всі переконані, що вибори в цілости будуть уневажнені. Отже лишиться і на дальше державний комісар міста, кажуть, у іншій, як досі, особі. З дотеперішніх виборів остане тільки богато чаду, а ще більше політичної деморалізації.

А тепер кілька слів про програму і практику соціялістів-радикалів. В „Гром. Голосі“ їхній Катон, п. М. Стахів кидає безперервно громи в УНДО за його уровну у нього угодовість, бє в „Просвіту“, „Рідну Школу“, „Сільський Господар“ і „Ревізійний Союз Українських Кооператив“, „Нар. Торговлю“, „Дністер“ і т. д. і в імя соціялізму і кляcовости старається їх підорвати, представляючи українських соціялістів-радикалів з їхньою ідеальною програмою і чистою як хрусталь тактикою, як одиноких спасителів всієї України. Геть з українською буржуазією і установами, де вона працює! Геть з усякими компромісами і бльоками! А на практиці наведений хоч би вище примір найсильнішої в краю соц.-радикальної тернопільської ґрупи — їхній союз з нашими найбільшими національними і соціяльними ворогами. Цю соц.-радикальну безшабасність підносить публично і припечатує польський тернопільський тижневик „Глос Польскі“ ч. 27. з 7/7 ц. р. в статті „По виборах“, в якій дивується, що має спільного з українськими радикалами „Господарчий Бльок“ і яку знайде з ними спільну платформу господарської політики у міській раді.

Одним словом, тернопільські соціялісти-радикали поповнили небувалий політичний скандал, за який соромно навіть нам, українським націоналістам, бо поляки і жиди мають свіжу „комедію“ на український рахунок. Цікаво тільки, що скаже нині головний секретаріят УСРП, його орган „Гром. Голос“ і їхній неумолимий партійний Катон п. М. Стахів. Чи і вони знайдуть виправдання д-ра Чумака, д-ра Бриковича і всіх інших своїх однопартійців-інтеліґентів з Тернополі?

Перед політичною конференцією.

Штреземан про домагання Німеччини.

Німецька й австрійська преса публікує велике інтервю, яке дав Штреземан співробітникові „Матену“ Зауервайнові. В цьому інтервю Штреземан заявляє, що Німеччина має добру волю виконати плян Юнга, одначе буде домагатися негайного звільнення Надренії та области Саар.

Франція знову відкидає Льондон.

Французька телеграфічна агенція „Авас“ повідомляє, що міністр закордонних справ Бріян предложив раді міністрів текст відповіді на останню ноту Англії в справі політичної конференції. В цій відповіді Франція знову домагається, щоби конференція відбулася в невтральній країні, одначе годиться, щоби вона відбулася на початку серпня. Далі Франція домагається, щоби на конференцію запрошено представників Польщі, Ромунії, Югославії, Чехословаччини, Греції та Портуґалії.

Склад німецької делеґації на політичну конференцію.

Німецька рада міністрів уже устійнила склад своєї делеґації на політичну конференцію. В ній возьме участь державний канцлер Мілєр, [illegible] Штреземан, міністр господарства Куртіус, міністр фінансів Гільфердінґ і міністр для окупованих областей, бувший державний канцлер др. Вірт.

Нова заява Гендерсона в справі Надренії.

У відповідь на численні запити в палаті послів міністр закордонних справ Гендерсон заявив: „Британський уряд дуже дбає про те, щоб звільнення Надренії відбулося якнайшвидше. Його метою працювати разом з бельгійським і французьким урядом, щоб уможливити рівночасне звільнення. Завданням будучої політичної конференції, яка незабаром має зібратися, буде встановити докладну дату, коли можна буде перевести рівночасне звільнення Надренії від військ усіх трьох держав“.

За океаном.

Шкільне свято в Філядельфії.

В суботу 22. VI. відбулося в Українській Галі в Філядельфії рідке школярське свято. Українська Школа імени Івана Франка (при Січовому Домі) випускала перших школярів, що покінчили чотири кляси науки. Цю клясу вела два роки п. Стефанія Чижович, а в останньому році д-р Володимир Левицький. Це була перша „ґрадуейшен“ цеї школи.

Свято почалося гарним діточим концертом. Співав відомий уже широко діточий хор, були сольові співи, декламації і народні танки. Публика з великим зацікавленням слідкувала наперед за продукціями найменших школярів, з яких багато виступало перший раз прилюдно. В дальшій частині концерту виступали старші діти, з яких багато вже добре відомі нашим громадянам із свого гарного співу (Оля Кар[illegible]ко, Оля Каневська, Оля Василенко, Катерина Бура, Олена Стриковська, Оля Воробець, Галя Малиновська, Галя Тимчій і дві малі Павлівні) і декляматорського таланту (Галя Сер[illegible]лик, Анна Шеґда). Ґрупа дівчат танцювала „подільського козачка“ а хлопці „чумака“.

Після концерту на сцені зібралося около сотні школярів із усіх кляс школи. На запрошення учителя ученики найвищої кляси засіли на почетних місцях. Після промов їм вручено гарні ручно виконані дипльоми покінчення кляс [illegible] рідньої школи. Школярі нижчих кляс отримали свої річні свідоцтва. Після того діти з батьками бавилися при музиці весело до пізної ночі з найкращими враженнями.

Конвенція „Соединення“.

При кінци червня ц. р. відбулася в Гері, Індіяна (недалеко Шікаґо) 20-та головна конвенція „Соединення“. „Соединення“, як відомо, найбільша закарпатська організація в Америці. Має 150.000 членів (відділи старших, Союз і молодих членів) і маєтку до 9 мільйонів долярів.

НОВИНКИ

— **Поїздка митр. Шептицького до Риму.** Повідомляють нас, що ексц. митр. Шептицький виїхав зі Львова до Риму.

— **Нові квоти для емігрантів.** Президент Гувер подав уже до відома постанову конгресу про нові квоти для емігрантів, які входять в життя з днем 1-го липня ц. р. Він проголосив цю постанову як закон, хоча особисто з нею не годиться. В тій новій постанові найбільше виграє Англія і північна Ірляндія (Олстер), а найбільше тратять Німеччина і скандинавські держави. Англія досі мала право привезти до Америки 34.000 емігрантів річно, а тепер матиме 65 тис. Ірляндії втяли з 28.000 на 17.000, а Німеччині з 51.000 на половину. Трошки виграла Польща, бо замісць 5,928, матиме право привезти до Америки яких 600 осіб річно більше. Радянський Союз має право привезти 2.870 осіб річно.

— **„Еміграційний Дім" у Львові.** Від суботи до вівтірка був у Львові службово директор Еміграційного Уряду Вол. Наконечніков. Він конферував із віцевоєводою Пілецьким у важніших еміграційних справах Сх. Галичини (як нпр. скоре викінчення „Еміграційного Дому" у Львові, поборювання еміграційної агітації та вербунку робітників, організація повітових порадень для емігрантів і т. і.) Він устійнив остаточно плян викінчення „Еміграційного Дому" та видав зарядження в справі якнайскорішого приступлення до праці й робіт. На цю ціль Еміграційний Уряд висигнував перший зачет в сумі 47 тисяч зол.; дальші суми будуть правильно виплачувані, аби будинок іще перед зимою віддати для вжитку. Вкінці дир. Наконечніков відвідував львівські еміграційні товариства.

— **Понад пів міліона запротестованих векслів!** У місяці травні ц. р. запротестовано в Польщі загалом 514.662 векслів на загальну суму 113,597.000 зол. Ці цифри означають дальший зріст векселевих протестів, бо в січні ц. р. запротестовано векслів на суму 66,787.000 зол., в лютім на суму 82,660.000 зол., в березні на суму 92,672.000 зол., а в квітні на суму 100.054.000 золотих.

— **Вломи у Львові.** Поліційна хроніка нотує у Львові щодня по кілька вломів. З уваги на виїзд львовян на ферії вломники мають тепер широке поле до ділання, бо порожних мешкань тепер аж надто богато. Неодин львовянин, вернувши по феріях до свого помешкання, знайде його менше або більше докладно провіреним і опорожненим злодіями.

— **Ще раз замість долярів — вирізки з газет.** Купець із Дрогобича Хаїм Герш Кратер приїхав до Львова до чехословацького консуляту по візу на виїзд до Марієнбаду. В брамі консуляту при вул. Третього Мая ч. 12 підійшов до Кратера якийсь незнаний чоловік і сказав, що вистарається для нього візу. Він запровадив Кратера до сіней камениці при якійсь вулиці та казав собі показати, чи має гроші на виїзд. Купець дав йому 106 долярів. Незнаний „посередник" вложив доляри в коверту та відійшов і казав Кратерові зждати хвилиночку. Кратер ждав довго, вкінці отворив коверту, але найшов там замісць долярів вирізки з газет.

— **Металева обручка за 35 зол.** У пасажі Міколяша у Львові дав обдурити себе вуличним обманцям Адріян Онишкевич із Рави Руської. Він купив у них металеву обручку за 35 зол., бо повірив обманцям, що вона золота. Коли переведуться у нас легковірні?

— **40 поліціянтів поїхало до Бередлівець.** На фільварку фондації гр. Скарбка в Бередлівцях біля Бібрки прийшло до непорозуміння на тлі підвишки заплати за польові роботи. Місцеве населення здержалося від праці в полі. Управа взяла до праці 11 побережників фондації із доокличних лісів. Вони під охороною 22 поліцаїв мали працювати на полі. На тому тлі прийшло до конфлікту. Селяни казали побережникам не йти до праці. В сутичці було кількох покалічених камінням і побитих прикладами. Чотирьох селян заосмотрили лікарі. Повідомлене про це бобрецьке староство зажадало негайно помочи зі Львова. У вівторок виїхало автом до Бередовець 40 поліцаїв із поліційними агентами для переведення слідства на місці.

— **Найбільше поширена книжка.** Такою книжкою ще й досі є біблія. Вона була першою друкованою книжкою в 1455 р. 150 літ пізніше Англійське Біблійне Товариство поширило вже понад 250 міліонів примірників біблії. В бувшій Росії воно поширило біблію в 53 мовах. Видано між іншим також український переклад біблії Куліша, Ів. Левицького та Пулюя. Цікаво було би знати, скільки примірників поширено досі українською мовою. До революції 1905 р. українська біблія, видана Англійським Біблійним Товариством, була забороненою книжкою й були випадки, коли за тримання її засилали на Сибір.

— **Відшкодування за слідчу вязницю.** Фабрикант у Магдебурзі, Рудольф Гаас, який довший час сидів у слідчій вязниці, бо його підозрівали, що він убив одного бухгальтера, вніс скаргу за відшкодування до пруського міністерства справедливости. Підчас процесу проти дійсного убийника Шредера суд признав Гаасові право до відшкодування. Тепер після трьох літ судової тяганини Гаасові признано відшкодування у висоті 70.000 нім. марок. Нічого собі відшкодування!

— **Смерть визначного лінгвіста.** У Венеції помер славний італійський лінгвіст Альфред Тромбетті. Він знав 88 мов. Він був сином простого робітника і як підріс, працював у стрижія. Маленьким хлопцем він навчився французької мови від одного французького хлопця. Маючи сім літ, він дістав до рук німецьку граматику і через чотири місяці вже міг читати твори Лесінга. В 14-ім році він уже читав без словників грецьких і римських клясиків, навчився від одного перса, що продавав килими в Больонії, перської мови, а в 17 році навчився старожидівської мови. Працювати над вивченням мов він міг лише ночами, бо в день мусів працювати у стрижія. Щасливий випадок звів його зі славним фільольогом Ландоні, який дав йому матеріяльну допомогу. Тоді Тромбетті швидко скінчив університет і здобув собі катедру спочатку семітських мов, а потім катедру фільософії мови.

— **Нові листи царя Миколи II.** В Пушкінському домі, який стоїть під зарядом Академії Наук, знайдено скриню з листами царя Миколи II., цариці Олександри Федоровни та царських доньок. Ці листи належать до часу по лютневій революції, коли цар перед засланням до Тобольська жив у Царському Селі. З листів царя видко, що він мав плян виїхати до Англії. Скриню з цими листами передав до Пушкінського Дому представник надворного маршала Бенкендорфа з просьбою, щоби її отворено або на бажання членів родини Миколи II., або аж в 1942 р. Скриню з новознайденими листами передано до Центрального Архіву в Москві.

— **З Товариства „Український фонд воєнних вдів і сиріт у Львові".** Дня 9. липня 1929 р. відбулося засідання виділу праці Товариства, скликане віцепрезидентом. Тому, що не було відповідного числа членів виділу (виїхали на вакації), президія зарядила скликати на день 10. вересня 1929 р., год. 6. вечером в кімнатах „Достави", вул. Домініканська ч. 11., засідання управи і виділу праці з метою вияснення причини резиґнації президента проф. д-ра Студинського і в справі скликання загальних зборів Товариства. — Львів, 9. липня 1929. — **о. В. Лициняк**, віцепрезидент; **В. Весоловський**, секретар.

— **В дни 28. червня віддалилася з дому Анна Уланівська, учениця III. курсу учит. семінарії в Бережанах, і досі весь слід по ній загинув. Хто знав би щось про неї, проситься ласкаво повідомити гр.-кат. парохіяльний уряд в Вільхівци, почта Бережани — за добрим винагородженням.** 84 1—3

Зі спортового життя.

Ревера (станисл.) — Україна.

Відплатні змагання міжповищими дружинами за мистецтво А-кляси відбудуться в неділю 14. липня в год. 11. перед полуднем на грищу цитаделі. Буде це рішаючий бій, який вирішить, котра з тих дружин остане в А-клясі. До цього часу Україна ще ні разу не виграла з Ревверою, тому наші змагуни мусять доложити всіх зусиль, що в вийти з цих змагань побідно й запевнити собі А-клясовість. Суддею на повищі змагання призначений п. Вечистий, безперечно один з найкращих суддів у Львові. Це дає запоруку, що ні дружина ні публика не будуть мати нагоди до протестів і нарікань.

Польсько-німецькі переговори в Париж.

Японський амбасадор у Парижі Адаці, теперішній голова Ради Ліги Націй та референт меншостевих справ у Раді, отворив в японській амбасаді в Парижі польсько-німецькі переговори в справі горожанства, згідно з рапортом, принятим 15. червня 1929 на засіданні Ради Ліги в Мадриді, що торкається угоди між польським і німецьким урядом щодо безпосередніх переговорів у квестіях, які порушили німецькі посли з Польщі, Найман і Ґрайбе. Адаці передав головування в переговорах Кекенбекові, президентові розємного суду на Гор. Шлєську.

Революція в Персії.

Юнайтед Прес повідомляє, що в Персії вибухла революція проти плянованих реформ шаха Пагляві. Поліція арештувала одного з міністрів під закидом участи у змові проти уряду. Змовники мали богато прихильників серед урядництва.

---

†

П А Н А Х И Д А

за душу бл. п. Проф.

Івана Левинського

в 10-ту річницю смерти відбудеться в неділю, дня 14 липня 1929. року о годині 12 вполудне, на Личаківськім цвинтарі, на яку Львівське Громадянство запрошує Рада Агрономічно-технічного **Товариства „Праця" ім. Івана Левинського у Львові.** 77 1—1

Комун. пос. Бачинський засуджений на пять літ тюрми.

Перед апеляційним судом у Варшаві відбувався 10. липня процес проти комуністичного посла Влад. Бачинського (війшов до сойму з Домбровського басейну), обвинуваченого в протидержавній діяльности. Бачинському закидає акт обвинувачення, що після повороту з Москви привіз із нагоди 10-ліття СРСР від члена воєнної ради ордер „Червоного Прапору", щоби його доручити Ланцуцькому. Пос. Бачинський після повороту з Москви здавав звіти із свого побуту та виголошував протидержавні промови. Крім цего видав брошуру про 10-ліття СРСР. Також у СРСР виголошував промови ворожі Польщі, виступаючи проти „фашистівського уряду". Окружний суд засудив був Бачинського на 5 літ тюрми. Бачинський вніс відклик і 10. липня справа найшлася перед судом II. інстанції. Прокуратор сказав, що Бачинський дуже небезпечний для Польщі, тому треба його унешкідливити. Обор. Дурач домагався злагіднення кари. Бачинський був на зїзді не від польської комуністичної партії, лише від гірників Домбровського басейну. Судді після короткої наради затвердили кару, визначену окружним судом.

—o—

Офіц. комунікат про змову в Румунії.

Аг. Радор повідомляє, що слідство в справі приготовлюваної зміни в Румунії ствердило, що бувш. полк. Стойца старався створити фашистівську організацію. Його син, інжинір Стойца, керовник відділу летунських варстатів при військовім арсеналі, вступив до тої організації та втягнув до неї чотирьох офіцерів і кількох робітників варстату. Провідники організації скликали два нічні зібрання, на яких члени мали явитися з оружим. Тому, що це противилося законам, влада приказала арештувати членів, заг. 28.

Рівночасно з Букарешту заперечують чутки про димісію уряду Маніва.

—o—

Мекдональд, Болдуін і Льойд Джордж.

Дня 8. липня відбулася конференція Мекдональда, Болдуіна і Льойд Джорджа в справі зміни виборчої ординації, про яку згадувала престольна промова. Крім того кабінет, після наради з провідниками консервативної та ліберальної партії, постановив, що анкета в справі виборчої ординації матиме вигляд парляментарного комітету, в якому будуть заступлені всі партії.

—o—

Франц.-есп. трактат приязни.

Бріян і еспанський амбасадор у Парижі Кінонес де Леон підписали трактат приязни між Еспанією та Францією.

—o—

Панґальос на волі.

Атенські часописи повідомляють, що ґен. Панґальоса випущено на волю за кавцією.

—o—

Ограблення та розбиття кас і почтового возу.

Двох незнаних людей війшло стрихом до канцелярії громадського уряду в Золотниках (пов. Підгайці), тут стероризували вартівників і один із них розбив шафу, з якої забрав підручну касу. В касі було около 5.000 зол. Касу розбили яких 150 кроків далі та пішли в напрямі Брикулі (пов. Теребовля).

Незнані справники вломилися до касового льокалю окружного суду в Золочеві та забралися розбивати касу. Сполошені поліцаєм, втекли не забравши нічого.

Невислідженi досі злодії напали в ночі на особовий поїзд, що їхав із Лодзі до Кутна та забрали з почтового вагону всі грошеві листи на кількадесять тисяч золотих. Злодії дісталися до вагону підчас руху й оперували в ньому довший час.

—o—

Єгипетський князь у Ризі.

До Риґи приїхав [illegible] єгипетський князь Юсуф Кемаль, [illegible] короля Фуада. 3 Риґи поїде [illegible] у Ґдинію.

—o—

Англійсько-французький демарш.

Посли Франції та Англії зробили в Софії та Білгороді спільний демарш у справі останніх кривавих подій на сербсько-болгарській границі. Вони заявили, що їх уряди дуже затривожені цими подіями і зробили натиск на білгородський уряд, щоби він упорядкував справу граничних відносин.

Дописи.

МОСТИЩИНА. (Просвітно-економічний стан. — Кооперативний рух. — Господарське положення селянського стану.) Під політичним оглядом Мостищина спить сном блаженних. В повіті майже нічого не робиться, а тимчасом в північній його части ширить ся москвофільство, в західній части сель роб пускає свою отрую, а в полудневій на добре прокошує собі дорогу 22-а. З поголосками про недалеке розвязання польських законодатних установ кружляють у повіті чутки про можливість нових виборів. — Філія „Просвіти" у нас істнує, однак її діяльність мінімальна. За 1928-ий рік не було навіть загальних зборів. Те саме діється і з читальнями по селах: за малими виїмками всі вони майже нечинні, а виділ філії нічого не робить, щоб оживити просвітянське життя в повіті. — Діяльність „Р. Школи" обмежена тільки на доривочне стягання вкладок. Супроти „Р. Ш." громадянство Мостищини багато прогрішилось і цю справу належалоб як слід повести, подібно, як це є в інших повітах. — В р. 1928 відбулися загальні збори „Сільського Господаря", вибрано новий виділ, який видав до населення відозву в господарських справах, одначе, не зважаючи на далекосяглі пляни й намічену орґанізаційну працю все лишилось тільки в проєкті. Кружків у повіті дуже мало, а як які є, то й ті нечинні. — Найкраще ще представляється кооперативний рух. Але в останніх часах замітне й тут деяке відхилення, правда не з вини проподу, а задля відсутности солідних і чесних людей до праці на місцях. В декотрих громадах фінансовий стан кооператив дає чимало до бажання. В повіті є понад 30 кооператив, над котрими солідно працює меткий новий повіт. інструктор, п. Василь Салевич. За цю працю напали на п. Салевича на загальних зборах 16.V. 1929 в Мостиськах усунені ним члени ріжних кооперативних управ (за несовісне ведення кооператив). Одначе загальний збір одобрив працю п. Салевича вповні. — Господарський стан повіту представляється тепер дещо відмінно від попередніх літ. Зима була тут дошкульна й довга. Є тут села з прегарними садами. Від зимна померзли в них оріхи, ренклоди, груші, вишні, черешні, яблуні, а навіть деякі нешляхотні дерева. Сумно представляються тепер колись так пишні села! Померзло або вдушилось також багато пчіл. Також немало худоби, безрог і коней попередмерзало. Стан засівів озимини і ярини зовсім вдоволяючий, а то з огляду на теплий травень ц. р. Дається зате сильно відчувати недостача готівки і кредиту й обезцінення аж до смішних квот сільських продуктів, передовсім збіжа й бараболь. Подумати тільки: Мостищина моглаб вивезти зараз яких 100 й більше ваґонів бараболі. Ціна за неї в Мостиськах на торгах і при залізниці, виносить 2 до 2·50 зл від кірця вже з доставою. Є й такі випадки, що селяни везуть бульбу милями до міста, і там кидять собі з них всякі міські голодранці, не продавши її, привозять її домів і вона тут чисто марнується. Чи не булоб ще може за пізно, якби централя „С. Господаря" заопікувалася цим продуктом, бо справді наші села понесуть страти на грубі міліони через те, що ніхто не хоче купити від них бараболь.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Найдорожча донька, дружина і матір Марійка **Соломянова** з дому Залужна, дружина ст. комісаря політ. управи, по довгій, а тяжкій недузі — двічи заосмотрена св. Тайнами — умерла дня 30. червня 1929 в Сваляві. Повідомляючи отсею дорогою про той так тяжкий для нас удар всіх нам зичливих, просимо о молитви за бл. п. Марійку — та не маємо слів подяки для Тих Всіх, що так зворушаючо широ доказали всіх старань, щоби нам улекшити біль ізза так великої страти і виявити любов і честь Покійної. В імени родини о. Лев Залужний парох в Залановї, отець. — Стефан Соломяний муж.

75 1—1

ОГОЛОШЕННЯ

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Великий Міський Театр:

Четвер, 11-го липня год. 8·15 веч. виступ театру „Qui pro quo": „Чи Анна — панна?"

Пятниця, 12-го липня, год. 8·15 веч. Виступ театру „Qui pro quo": „Кабінет во(й)скових фіґур" — ревія (премієра).

Малий Театр:

Четвер, 11-го липня ц. р. год. 7·30 веч. „Ловець тіней". Виступ А. Венгерка і Любенської.

Пятниця, 12-го липня, год. 7·30 веч. „Ловець тіней". Виступ А. Венгерка. і Любенської.

Кіна.

„Аполльо": Все з кохання (Редж. Дені). Сема могутність.

Кольосей: Дольорес (Д. Костельо) і Пачкарі (Дуґл. Фейрбенкс).

„Лев": „Амор на дешетах" (Ґарі Лідтке). Недискретна жінка.

„Люна": „Та, що продалася".

Марусенька: Мати чи дочка? Із споминів парубка.

Оаза: Ескорта.

Пан: У кігтях жижого супа (Рінтінтін).

„Палас": Мученица подружжа (Кор. Ґріфіт). Польна жартунка (Конст. Тальмедж).

Пасаж: Лови на людей. Кордон у покуті.

„Утіха": Каруселя тортур.

„Химера": Дитина вулиці.

„Фатаморґана": Боряїй

Програма радіо.

Четвер 11-го.

Льондон (358). 19·45 Військова музика.

Париж (1725). 19·35 Авдиція Пате. 21·05 Концерт „Панна на виданні".

Берлін (418). 17·00 Композиторський концерт. 20·30 Симфонічний концерт.

Відень (516,3). 16·00 Концерт квартету Сільвінг. 20·00 Концерт Від. Симф. оркестри.

Прага (341,7) 12·20 Концерт з Братислави. 19·00 Концерт Союзу Шуберта. 21·30 Речітал віольонч. Г. Боттермунда.

Міляно (501). 17·18·30 Джесбенд. 20·30 „Девніче" опера.

Будапешт (550). 12·10 Дзвони з університетської церкви. 19·00 Концерт циганської капелі. 20·30 Веселий вечір.

Москва (1481). 15·30 Концерт рос. музики. 19·3 для0 Весела муз. авдиція села. 22·55 Кремлівські куранти.

Харків (1304). 17·00 Камеральний концерт. 19·00 Концерт під дир. Полфірова.

Варшава (1411,7). 18·00 Камеральний концерт. 20·30 Концерт (твори Чайковського).

Краків (312,8). 16·30 - 17 Авдиція для молоді і дітей.

Познань (334,8) 20·30—21·30 Фортепяновий речітал Ґертруди Конатковської.

Кошиці (263). 12·00 Концерт орхестри. Концерт з Праги.

Пятниця 12-го.

Льондон (358). 12·30 Орґановий речітал Тревора. 18·45 Сонати Бетовена. 21·20 Концерт симф. орхестри.

Париж (1725). 13·30 Симф. концерт. 16·45 Концерт. 19·35 Авдиція Пате. 20·00 „Життя за царя" — опера Глінки.

Берлін (418). 17·30—18·30 Популярний концерт капелі Роош. 20·00 „Поцета дилика", оперетка Штравса.

Відень (516,3). 11·00 Муз. поранок квартету Сільвінг. 16·00 Концерт капелі Ґайґер. 18·15 Концерт. 20·05 Концерт музики Цірера і Комзака.

Прага (341,7). 16·30 Концерт з Братислави. 19·05 Концерт з Брна. 21·00 Вокальний речітал Марії Вурме. 21·20 Форт. речітал.

Міляно (501). 17-18·30 Джесбенд. 20·30 Симф. концерт.

Будапешт (550). 12·00 Дзвони університетської церкви. 17·45 Концерт радіоорхестри. 20·15 Концерт композицій Ґріґа.

Брюссель (509) 21·15 Орґановий концерт.

Москва (1481). 16·00 Музика і спів. 19·00 Музично-літер. вечір. 22·55 Кремлівські куранти.

Харків (1304). 9·00 Популярна музика. 19·30 Концерт національностей.

Варшава (1411,7). 18·00 Концерт кін. орхестри „Касіно". 20·30 Симф. концерт з Швайцарської Долини.

Краків (312,3) 20·30 Веч. концерти легкої музики.

Познань (334,8) 18·00—18·55 Пополудневий концерт. 19·40 „Silva rerum".

Катовиці (408,7) 20·30—22·00 Вечір легкої музики.

Кошиці (293). 12·05 Концерт орхестри.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Конкурс.

Гр. кат. Комітет парохіяльний в Чорткові оголошує отсим конкурс на виконання плянів і кошторису будови церкви міської, величавої, стилевої, обчисленої на 3. до 4000 осіб.

Потрібні ситуаційні пляни парцелі і условини подасть зголошуючимся до конкурсу гр.-кат. Уряд парохіяльний в Чорткові.

Виконання проєктів довільне, а речинець їх надіслання найдальше до 30. вересня 1929 р.

Проєкт буде розглянений комітетом будови за прибранням знатоків.

Автор принятого і затвердженого через власти проєкту одержить від Парохіяльного Комітету в Чорткові доручення розроблення пляну за винагородженням 100 долярів.

Неприняті проєкти будуть петентам повернені.

Комітет Парохіяльний в Чорткові.

67 3—3

Подяка.

Вп. П. Якову Нассові, власникові дентистичного заведення у Львові вул. Сикстуська ч. 17. складаю щиру подяку за солідне і гарне виконання штучних зубів, як також упорядкування зубів.

Черче 10. липня 1929. **Інж. Вол. Насторович**

82 1—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10